

VERÍM V BOHA...

Napísal

ANDREJ KLIMAN.

8. č. Knížnice „Nášho Priateľa“.

**Rediguje a vydáva Anton Šalát, profesor
vo Zvolene.**

VERÍM V BOHA...

Napísal

ANDREJ KLIMAN.

8. číslo Knížnice „Nášho Priateľa“.

Rediguje a vydáva Anton Šalát, profesor vo Zvolene.

Nihil obstat.

Dr. Stephanus Kmef,
censor.

N. 2466/1929.

Imprimatur.

In Sv. Kríž nad Hronom, 7. Novembris 1929.

† Marianus mp.
eppus.

Milý Priateľu!

Neviem, kto si. Nepoznám ťa... Možno, že si kresťanom-katolíkom. Horlivo vyznávaš svoju vieru a žiješ podľa nej... Možno, že si zradil svoje náboženstvo, zriekol si sa dedictva svojich otcov a stal si sa nevercom... Je ešte aj tretia možnosť. Azda si katolíkom, ale len dľa mena. Si pokrstený a za katolíka zapísaný v matrike, ale žiješ, ako by si ním nebol. Máš krstný list, cestovný to pas do neba, ale ti chýba naň vízum, t. j. život kresťansko-katolícky.

Avšak nech si ktokoľvek — katolík alebo neverec — na každý pád sa chcem s tebou porozprávať. *Nie o nejakých maličkostiach, ale o vážnych veciach si chcem s tebou pohovoriť.*

Chceš vedieť, o čom? — **O Pánu Bohu.**

No, nehnevaj sa! Nebudem ti robiť výčitky. Ani mi len nenapadá. Bude to priateľský a vážny rozhovor, v ktorom ti podám niekoľko dôležitých myšlienok. Nebudú to myšlienky celkom moje. Posbieral som ich z diel vynikajúcich spisovateľov. Ja som ich len spracoval a učinil som ti ich prístupnejšími. Prijmi ich takou láskou, akou ti ich podávam.

Myslím a dúfam, že mi neukážeš chrbát a neodhodiš túto knižočku. Však nie?... Pravdaže nie!

No, teda začnime!

STOPY BOHA.

Istý neverec si chcel zavtipkovať, zažartovať. Seba-vedome a hrdo povedal slová: „Neni Boha. Keď je Boh, prečože si nenapísal svoje meno veľkými písmenami na oblohu nebeskú? Potom by na svete nebolo ľudí neveriacich“.

Takto vtipkoval ten pán.

Pri tom však zabudol povedať, ako si to vlastne predstavuje. Azda chcel, aby Pán Boh z hviezd nebeských zostavil ohromné, jagajúce sa písmená a takto napísal na oblohu slovo **Boh**. Bolo by to, ale keď ten pán nepovedal, v akej reči mal Pán Boh to slovo napísať.

Slovensky? Vtedy by to rozumelo len pár miliónov ľudí. A čo bude s ostatnými stá a tisíc miliónami? Napíše svoje meno na hviezdnaté nebo francúzsky, anglicky, nemecky? Ani vtedy to nerozumejú všetky národy...

Ty mi odpovieš: „Nech si napíše svoje meno na oblohu v takej reči, ktorú každý porozumie“.

To je inšie. To je správne. *Je taká reč* — priateľu môj — *ktorej každý porozumie*. Áno, je taká reč a *touto rečou je: poriadok, účelnosť, presnosť na oblohe*. A *v tejto reči Pán Boh aj skutočne napísal svoje meno na hviezdnaté nebo*. Lež, čo

to hovorím? *Nielen na nebo si ho napísal, ale do celého vesmíru, do celej prírody. Meno Božie môžeš čítať na dráhach hviezd, na tele ľudí a zvierat, môžeš ho najst napísané vo vzraste trávičky a v letu vtákov. Len trochu dobrej vôle je treba a pri každom kroku najdeš v prírode stopy Boha. Dobre to povedá sv. Augustín: „Opýtaj sa vesmíru, ozdoby nebeskej, lesku a usporiadania hviezd a hľa, či ti takmer svojim bytím neodpovedajú: Boh nás učinil?“*

Priateľu, poď, budeme hľadať stopy Božie v prírode, vo vesmíre...!

VYCHÁDZKA DO VESMÍRU.

Bol si už za krásneho, letného večera v prírode? Pokoj a kľud panoval všade. Bolo počuť len šelestenie stromov a žblnkot potoka. Ty si pozdvihol svoj zrak k oblohe. Ohromný počet hviezd sa ligotal na nej. Jedna krajšie sa jačala ako druhá.

„*Ba koľko ich len môže byť*“, — vzdychol si si — „*veď celá obloha je nimi posiatá?*“

Veľa, veľmi veľa si ich videl už slobodným okom. A čo, keby si ich pozeral cez ďalekohľad, keby si ich pozoroval cez dneskajšie hviezdárske refraktory, ktoré každú vec ukazujú vo viactisíc násobnej veľkosti! Čo myslíš, koľko by si ich načítal? Tisíc? — To je málo. — Desať, stotisíc? — Aj to je málo. — Milion? Aj to je nič. — Koľko ich je teda? — To veru nevieme. *Ani hviezdári to nevedia.* Oni odhadujú počet hviezd na viac stomilionov. A veru ani oni *nepoznajú všetky hviezdy.*

Úžasné voľačo! Stá milion hviezd!

Priateľu, vieš, čo je to milion?

Predstav si, že by si milion chlapov stalo do radu a začali by pred tebou „defilovať.“ Denne by šli desať hodín. Čo myslíš, kedy by prišiel k tebe posledný? Až na štrnásty deň. Alebo ti poviem iný príklad. Vieš, akej výšky by sme dosiahli, keby sme

milion karát poukladali na jednu hrbu? Bola by to hrba viac ako jeden kilometer vysoká. A teraz si predstav nie jeden milion, ale stá milionov hviezd.

Neni tá obloha niečo veľkolepého, niečo úžasného?

A čo, keby sme videli ešte ďalej a poznali aj tie hviezdy, ktoré ani ďalekohľadom nevidíme. Nesmieš zabúdať, že je *aj ďalekohľad slabým* a neznáme všetky hviezdy.

Lež poďme už na tú slúbenú vychádzku do vesmíru!

Ako chceš cestovať? Pôjdeme rýchlikom a či lietadlom? Rýchlikom? Dobre.

Tak teda sadaj! „Hotovo“! Ideme! Najbližšia stanica *Mesiace*!

Priateľu, nenuď sa! To bude zdĺhavé cestovanie. Skoro šesť celých mesiacov povezieš sa bez zastavenia. Nečuduj sa tomu! Veď máme pred sebou 384.400 km-vú vzdialenosť a náš rýchlovlak spravi len 100 km-ov za hodinu.

Už sme tu! Môžeš na chvíľku aj vysadnúť!

Pozri sa na ten Mesiac! Neni veľký. Je len 14-ou čiastkou našej Zeme. Za to je ovšem dosť veľký. Veď naša Zem má 510 mil. štvorcových km. Deľ to 14-mi a dostaneš povrch Mesiaca!

No, teraz ďalej! Už sa vezieme rýchlosťou 100 km za hodinu! Najbližšia zastávka je *Slnce*. Radím ti, aby sme cestovali len v duchu. Život by ti na túto cestu nepostačil, iba ak by si sa dožil veku Matuzalema. Za normálneho veku by sa na našom rýchliku iba tvoji pravnukovia dostali na Slnce, lebo by tá cesta trvala len 170 rokov. To nech ťa nepre-

kvapí! Medzi Slncom a Zemou je vzdialenosť 149,480.000 km, teda skoro 150 miliónov kilometrov.

Vysadnime v duchu a obzrime si to Slnce! Čo myslíš, koľké je? Nespadni na Zem, keď ti to poviem! Vieš, koľké je? 1,300.000 zemí by sa dalo zhotoviť z neho. A vieš, koľká je Zem? 510 mil. štvorcových km. Vezmi tento počet 1,300.000-krát a dostaneš Slnce!

K slnečnej sústave patrí 8 bludíc: Merkur, Venuša, Zem, Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptún. Zaujďime v duchu aj k týmto!

„*Merkur* — vysadnúť!“ — znelo by z úst konduktora.

Vieš, koľko km by sme museli prekonať, kým by sme sa zo Slnca tam dostali? Maličkosť. Len 57,000.000 km. Je asi 20-krát menší ako Zem.

Počuj len ďalšie!

Venuša je od Slnca na 113,000.000 km. Jej veľkosť je 7/10 Zeme.

Mars je od Slnca na 225,000.000 km. Je siedmou čiastkou Zeme.

Jupiter je od Slnca na 770,000.000 km. Je 1279 krát väčší ako Zem.

Saturn je dvakrát tak ďaleko od Slnca. Je 93-krát tak veľký ako Zem.

Medzi *Uranom* a Slncom je 2840 mil. kilometrová vzdialenosť. Z jeho hmoty by sa dalo urobiť 14 Zemí.

Neptun je od Slnca na 4440 mil. km. vzdialený. Je asi 17-krát väčší ako Zem.

Toto sú len tie najdôležitejšie hviezdy. Ani len nespomínam ohromné množstvo menších hviezd.

Chceš íst ešte ďalej? — Dobre, ale musíme užívať inej miery. *Dosiaľ sme merali vzdialenosť hviezd kilometrami. To už ďalej robiť nemôžeme. Hvezdári si preto zaviedli inú mieru t. zv. svetelný rok.*

Počul si už, čo je svetelný rok? — Poviem ti.

Svetelný lúč dľa zistenia učencov prebehne za jednu sekundu 300.000 km. Násob toto 60-mi, dostaneš svetelnú minútu. Výsledok vezmi 60-krát, dostaneš svetelnú hodinu. To potom znovu násob 24-mi a máš svetelný deň. Tento výsledok ešte vezmi 365-krát a čo ti vyjde, to je svetelný rok. *Svetelný rok je cesta, ktorú prekoná svetelný lúč za jeden rok.*

A teraz čuj! Svetelný lúč z hviezdy Alfa príde k nám za 4 a pol roka. Sirius je od nás na 8 a pol, Vega 36, Polárka 40, Perseus na 170 svetelných rokov.

Povedzme, že by voľakto chcel cestovať na hviezdu Alfu zo súhviezdia Kentauru a pýtal by sa konduktora: „Prosím Vás, kedy prideme k hviezde Alfe“ — dostal by si odpoveď — „od dneška na 48,000.663 rokov“.

A ešte sme nie u konca. *Fotografické dosky ešte ukazujú hmloviny, z ktorých sa tvoria nové svety a ktoré sú od nás vzdialené až na 90,000.000 svetelných rokov. A čo je ešte za tým, to vie len Ten, ktorý všetko stvoril....*

Aby si si lepšie mohol znázorniť veľkosť vesmíru, uvediem ti príklad.

Povedzme, že by si chcel spraviť model vesmíru. No, čo myslíš, ako by to vyzeralo?

Keby si Zem naznačil len malou bodkou a táto by sa pohybovala na kružnici 1 cm. obvodu (toľká

by bola dráha Zeme), vieš, kde by si musel umiestiť hviezdu Alfa zo súhvezdia Kentauru? Vo vzdialenosti dvoch km. — Sirius by prišiel do vzdialenosti 3, Vega 12, Polárka 13, Kanopus 160 km.

Chápeš už teraz, jak obdivuhodný je vesmír? Človeku až vlasy stávajú, keď si na to len pomyslí....

ROZMÝŠLAJ!!!

Urobili sme si malú vychádzku do vesmíru. Videl si tajomný svet hviezd. Teraz mi povedz, nev tierala sa ti pri pohľade na tie hviezdy myšlienka: **odkiaľ to všetko?** Buď úprimným! Priznaj sa, že ťa tá otázka napadla! Musela ťa ona napadnúť. Chceme-nechceme, musíme sa pýtať: **odkiaľ je tá tajomná ríša hviezd?** No, povedz, odkiaľ! To predsa uznáš, že *musí mať svoju príčinu*. Prečo? — Lebo nás život učí, že **každá vec má svoju príčinu**. Ver mi, priateľu, **nič vo svete nepovstane samo od seba**. Keď vidíme dom, rozum nám povie, že ho niekto postavil. Ideš do obrazárne a dívaš sa na krásny obraz, rozum ti opäť povie, že ho niekto namaľoval, pri soche, že ju niekto vykresal. **Všetko — ale všetko vo svete má svoju príčinu**. Každé i to najmenšie zvieratko splodilo iné zviera, i tá najnepatrnejšia bylínka vyrástla zo semienka. Nič vo svete nepovstane samo od seba. Vezmi si len do ruky nejaký stroj. Nikto ti nepovie, že povstal sám od seba. A čo **myslíš, že ten svet mohol povstať sám od seba?**

Znázorním ti to príkladom.

HVEZDÁR ATANÁZ KIRCHNER A JEHO PRIATEĽ.

Hvezdár Kirchner mal hosťa. Bol u neho na návšteve jeho dobrý priateľ. Bol to človek vzdelaný, ale neveriaci. Kirchner ho chcel priviesť k Bohu, ale darmo. Ten vytrval pri svojej nevere. Jedného dňa zanesol Kirchner potajomky zemeguľu do izby svojho hosťa. Keď sa priateľ vrátil, bol týmto darom milo prekvapený. Od radosti nemohol ani spať. Hneď ráno dal si zavolať sluhu a pýtal sa ho, odkiaľ je tá zemeguľa, kto ju zhotovil a do izby priniesol. Sluha nevedel o ničom, bo tú guľu nikdy ani len nevidel. „Včera večer“ — tak tvrdil — „všetko som v izbe prichystal, dvere som zavrel a do vášho príchodu som do izby nikoho nevpustil“. Nahnevaný a zvedavý pán išiel ku Kirchnerovi a rozpovedal mu všetko. Kirchner mu dal takéto vysvetlenie: „Ak je to tak, ako sluha tvrdí, tak ti neviem dať inakšieho vysvetlenia, iba to, že tá zemeguľa povstala sama od seba.“ „To neni možné“ — zvolal priateľ. „Prečo nie?“ — pýtal sa ho Kirchner — „Keď povstal celý svet sám od seba“ — ako ty hovoríš — „prečo by nemohla povstať sama od seba taká malá guľa?“ Tieto Kirchnerove slová priviedly

priateľa na dobrú cestu a pomocou milosti Božej stal sa veriacim.

Poučný to príklad aj pre teba. Dnes aj ty veľa ráz počuješ slová: Neni Boha. Ty však nedaj sa sklátiť. *Nič na svete nepovstalo a ani nepovstane samo od seba. Keby nebolo Boha, tá ohromná guľa našej zeme by bola musela povstať sama od seba. Ale nie len zemeguľa. Samy od seba by boly musely povstať všetky tie miliony hviezd na oblohe nebeskej.*

Veríš ty tomu? Veríš, že sa tak stalo? Ja nie, lebo som o veci veľa rozmýšľal. Rozmýšľal o tom aj priateľ Kirchnerov a stal sa veriacim. Zamysli sa aj ty trochu a som istý, že sa presvedčíš o pravdivosti slov žalmistu:

*„Nebesá vyprávajú slávu Boha,
a dielo rúk jeho zvestuje obloha...”*

Žalm 18. 2.

POHYB HVIEZD.

Rozprával som ti dosiaľ o veľkosti a vzdialenosti hviezd. Včul ti voľačo poviem o ich pohybe. *Hviezdysa pohybujú.* Tak nám hovoria hvezdári, tak tvrdí veda. A dnes predsa každý sa odvoláva na vedu. My katolíci tiež sa skloníme pred vážnou vedou. Vieme dobre, že pravda je len jedna a práve preto nemôže byť žiadneho rozporu medzi vedou a vierou.

No teda, čo nám hovoria hvezdári o pohybe hviezd?
Poslúchaj len!

Zem sa pohybuje okolo svojej osy raz za deň. Pohybuje sa aj okolo Slnca raz za rok rýchlosťou asi 30 km. za sekundu. Poriadna to rýchlosť, čo..? Túto dráhu prekoná najrýchlejší aeroplán (280 km. za hodinu) za šesť minút, rýchlik za 10—12 minút, delová guľa za 46—50 sekúnd, náboj 42 cm. dela za 27—28 sekúnd.

Mesiac sa tiež krúti okolo svojej osy a tiež okolo Zeme raz za 27 dní.

Slnce tiež nestojí, pohybuje sa rýchlosťou 16 km. za sekundu smerom k hviezde Vega.

Spomeniem ti ešte niekoľko príkladov.

Merkur otočí sa okolo Slnca raz za 88 dní, Mars za 2 roky, Jupiter za 12 rokov, Saturn za

29 a $\frac{1}{2}$ roka, Neptun za 148 dní, Venuša za 225 dní:

No a teraz *uváž rýchlosť pohybu hviezd!*

Vega spraví za sekundu 24 km., Aldebaran 49, Pollux 53, Arktur 674 km.

Hrozné voľačo!

Nám veľa sa vidí, keď automobilom prebehneme 100 km. za hodinu a nie za sekundu. A tu, hľa, ohromné svety pohybujú sa rýchlosťou niekoľko sto km. za sekundu. Oproti tejto rýchlosti je pohyb i toho najlepšieho závodného auta len pohyb slimáka.

Priateľu, zastaňme!

Obdivuhodný je pohyb vo vesmíre. Od tisícročia, ba snáď státisícročia pohybujú sa tie hviezdy bez zastavenia. Nenapadne ti tu niečo?

Polož len guľu na stôl! Nedaj jej náraz. Pôjde ti? Nie. Sama od seba ani sa len nepohne. Pozri si vlak! Ani sa len nehne bez lokomotívy. Keď sa voľačo pohybuje, ihneď myslíme na niekoho, kto ten pohyb zapríčinil.

A teraz pozri ešte raz do vesmíru! Obdivuhodný je tam pohyb. Kto ho však zapríčinil? Kto dal tým hviezdám ten prvý náraz? Samy od seba nezačaly sa tie ohromné svety hýbať. Kto ich uviedol do pohybu? Veda nám to nepovie. Učenci sa tiež len hádajú, ale na túto otázku odpovedať nevedia. Vedeli by, lenže museli by pripustiť Pána Boha, ako to aj veľká väčšina učencov robí. Počul si už o Kant-Laplaceovej nauke? Tá nám hovorí, že sa slnečná sústava vyvinula z akejsi žhavej látky, ktorá odrazu začala sa pohybovať. Lenže prečo sa začala pohybovať? Samo od seba nič sa nehýba. Veda ~~sa tu~~

nevie rady. Učenci sa hádajú a nevedia si to vysvetliť.

Priateľu, vieš, kto tie hviezdy uviedol do pohybu a kto ich udržiava v pohybe od tisícročí?

Poviem ti to. Vlastne ti to povie tvoj zdravý rozum: Pán Boh.

PRAŽSKÝ ORLOJ.

Na veži staromestskej radnice v Prahe sú hodiny z roku 1490. Sú dielom majstra Hanuša. Volajú ich orlojom. Sú to zvláštne hodiny. Ukazujú nielen hodiny, ale aj dni, roky, východ a západ, ba aj zátmenie slnca. Každodenne stoja pred tými hodinami zástupy divákov.

Povedzme, žeby sa pred tými hodinami zastavil nejaký cudzinec a pýtal by sa: „Prosím vás, kto zostavil tieto čudné hodiny?“ Ty by si mu povedal: „Tieto hodiny nesostavil nikto. Tie povstali samy od seba.“ Čo by si pomyslel o tebe ten cudzinec? Myslel by si, že si z neho robíš blázna.

Teraz, priateľu, *pohľad na iné hodiny! Pozri na hodinový stroj hviezd nebeských! Podivaj sa na oblohu, na ktorej vychodí a zapadá slnca a na ktorej sa nepohybuje niekoľko koliesok, ale celé milióny hviezd! Nie sú to hodiny o veľa dokonalejšie?! Povedz mi, mohli tieto hodiny povstať samy od seba? Veď keby to boli hodiny, ktoré každý deň alebo týždeň sídu a znovu ich treba natiahnuť, aj tak by sme ich nemohli vysvetliť bez hodinára. Lež aké slabé je to porovnanie! Vesmír sú hodiny. Áno,*

**ale čudné hodiny. Stále idú. Avšak kto ich na-
ťahuje? Kedy ich nťahuje? Idú od tisíc — ba azda
státisícročí najväčšou presnosťou bez natiahnutia.**

Musel to byť ozaj majster, kto ich zostavil.

CESTOVNÝ PORIADOK HVIEZD.

Pri cestovaní dráhou zaiste všimnul si si na staniach veľkých cestovných poriadkov. V nich je naznačené, kedy sa hýbajú vlaky a kedy prichádzajú na jednotlivé stanice. Všetko je v nich udané až minutovou presnosťou. My takéto cestovné poriadky ľahko čítame. Ani si len nepomyslíme, *aká ťažká práca je zostaviť jeden cestovný poriadok*. Koľko sa napotili, kým vypočítali cestu všetkých vlakov, aby nemeškaly, aby sa nesrazily, atď.

Horko-ťažko bol zostavený ten cestovný poriadok a máme ho vyvesený na stanici. Všetko je v ňom presne udané. Nuž a čo vidíme? *Vyrátané je všetko a vlaky predsa meškajú niekedy aj celé hodiny*, najmä na dlhších tratiach. To meškanie by ešte nebolo tou najhoršou vecou, *ale prídu vlakové katastrofy, železničné nešťastia*. Oh, ako často čítame o nich v novinách!

Poviem ti niečo.

Pozri sa na telesá nebeské, pohľad na tie vlaky vo vesmíre! Pohybujú sa na svojich dráhach o mnoho rýchlejšie ako tie najrýchlejšie expres-vlaky. *A meškajú?* Veruže nie. Vyšínú sa snáď zo svojej koľaje? Ani to nie. *Pohybujú sa na svojich dráhach od tisícročí a nikdy sa neprihodi žiadon karambol*. Stačilo

by, aby sa len jedna hviezda vyšinula alebo meškala a katastrofa je hotová. A to sa nestane. A predsa ich je vo vesmíre na stá miliónov. Čítame o srážke vlakov, ale nikdy o srážke hviezd.

Keď sa objaví nejaká hviezda na oblohe, hvezdári ihneď vedia vypočítať, kde bude stáť nielen o niekoľko rokov, ale aj o niekoľko desiat — sto — alebo tisícročí. Na sekundy nám vedia povedať, kedy bude zátmenie slnca a podobné veci.

Neviem, či si čítal o objavení Neptuna.

Ako to bolo?

Dňa 13. marca 1781 objavil Herschel Urana. Hvezdári sa ihneď dali do práce a vypočítali jeho dráhu. Lež aké prekvapenie! Uran im nešiel po vypočítanej dráhe. Prapodivne sa im vrtel a nedajbože ísť po vyrátanej koľaji. Tu letí rýchlejšie, tam zase pomalšie. Učenci si darmo lámali hlavy, nevedeli si objasniť, čo je toho príčinou. Mysleli si, že sa zmýlili vo výpočtoch. Na oblohe je predsa poriadok a tu odrazu takéto voľačo! Chybu hľadali len vo výpočtoch a preto počítali a rátali poznovu. Výsledok bol vždy ten istý. Uran nešiel po dráhe, ktorú mu určili. Tak to trvalo roky a roky. Konečne ozval sa učený a zbožný Leverrier. Veľmi dlho rozmýšľal. Myslel si: „V celej prírode je najväčší poriadok, čo teda môže byť príčinou tohoto zjavu u Urana?“ Počítal a rátal, až konečne povedal: „Pánovia! Výpočty sú správne. Chyba je inde. Tu musí byť nejaká hviezda, ktorá porušuje dráhu Urana.“ A vypočítal, kde asi bude tá neznáma hviezda. Dňa 23. septembra 1846 oznámil Leverrier do Berlína: „Namierte ďalekohľad na to a to miesto!“ Poslúchli

ho a o niekoľko hodín na určenom mieste objavili *Neptuna*, o ktorom predtým ani sám Leverrier nevedel. *Bol objavený len na základe výpočtov a poriadku vo vesmíre.*

Tak presné sú dráhy hviezd.

Obdivuhodná to veda — povieš mi — ktorá takéto voľačo vyráta.

Priateľu, nie veda je obdivuhodná!

Obdivuhodný je Ten, ktorý dráhy hviezd pred tisícami rokov vymeral!

Obdivuhodný je Ten, kto tie hviezdy na dráhach udržuje, riadi a spravuje!

Obdivuhodný je Boh!

Prečo zas spomínam Pána Boha?

Prečo?

Lebo v živote zkusujeme, že kde je poriadok, tam musí byť aj poriadateľ. Keď na pr. vidíme pekne usporiadanú izbu, spomenieme si na zručnú domácu paniu; keď sa pozrieme na výstavu, ihneď myslíme na jej poriadateľstvo. Čože je však všetok poriadok na zemi oproti poriadku hviezd?! Teda aj ten musí mať svojho poriadateľa. Ukážem ti to príkladom. Som istý, že na konci tohoto príkladu zvoláš slovami Písma:

„Riekol blázon v srdci svojom, že neni Boha.“

KRÁĽ A MUDRC.

Spisovateľ dr. Klug píše. V zemi, ktorou pretekajú rieky Tigris a Eufrát žili v dávnom veku ľudia, od ktorých sa nám zachovalo len niekoľko popraskaných kameňov. V ich srdciach žily tie isté otázky, ktoré trápia aj nás. Odkiaľ je človek? Kam sa uberá? Kto býva nad zlatými hviezdami? A odpovedali si na tieto otázky: Sú bohovia, ktorí tie hviezdy riadia.

Nebola to odpoveď celkom správna. Boly to názory pohanské.

V tejto zemi panoval bohabojný kráľ, ktorý so svojím ľudom slúžil bohom v bázni a pokore.

Jedného dňa prišiel k nemu jeden z mudrcov jeho zeme. Priniesol kráľovi neslýchanú zvesť a kládol ešte neslýchanejšiu požiadavku. Jeho zpráva znela: Neni Boha nad hviezdami. Po tisíce a tisíce nocí — vraj — premýšľal, až pochopil tajomstvo celého vesmíru; neni bohov, ktorí by riadili hviezdy; hviezdy sú len mŕtve svety; pohybujú sa však dľa nezmeniteľných zákonov, ktoré on presne vypočítal.

Avšak ešte bezočivejšia bola žiadosť mudrca.

„Kráľu“ — hovoril — buď múdрым a daj zavrieť chrámy bohov; ak chceš byť ešte múdrejším, daj ich srúcať; ak chceš byť medzi všetkými kniežatmi

najmúdrejším, daj svojmu ľudu učených mužov, ktorí by ho vzdelávali, ktorí by svetlom vedy zaplašovali temnotu povery — starí bohovia upadnú v zapomenutie — veď sú aj tak nie hodní iného než zapomenutia."

Kráľ bol bystrého ducha. Nevykonával hneď, čo mu mudrci radili, ale skúmal pravdivosť jeho slov.

V určitý deň kráľ dal shromaždiť ľud hlavného mesta a dal povolať mudrcov svojej zeme, onoho však postavil uprostred nich. Potom rozkázal ľudu, aby si stal do kruhu okolo malej arény, ktorá bola posypaná jemným, modrým pieskom a do ktorej vkročili mudrci. Uprostred arény stál zlatý stĺp.

Bolo dané znamenie zvučnou fanfárou, že kráľ chce prehovoriť. Nastalo hrobové ticho, keď kráľ oznamoval, čo mu ten mudrci zvestoval a čo od neho žiadal. Ľud sa zhrozil, len oči mudrca svietili, lebo vedel, že hviezda jeho slávy neobledne práve tak ako lesk slnca.

Keď kráľ skončil svoju reč, kývnul dvom otrokom. Tí priniesli v zlatej skrinke sto diamantov ako malý orech, a sto rubínov veľkých ako holubie vajce; tie vzácne kamene sa jagaly ako hviezdy na nebi. Potom prehovoril kráľ k mudrcovi: „Môj ľud počul, čo si mi hovoril a čo si odo mňa žiadal. Teraz daj pozor! *Týchto sto bielych a sto červených kameňov vezmeš do ruky jeden po druhom, potom každý roztočíš po modrom piesku arény, aby sa každý pohyboval okolo zlatého stĺpu, ale žiadon kameň sa nesmie dotknúť druhého a rušiť ho v jeho dráhe. Ty to ľahko urobíš! Vypočítal si dráhy hviezd, ktoré neriadi múdrosť bohov, — ako hovoríš — tým ľahšie*

bude vedieť tvoja múdrosť riadiť tieto kamenné guľočky: objavil si tajuplné sily hviezd, ktorými nehýba všemôžnosť bohov, — ako vykladáš — tým ľahšie roztočí tvoje rameno tieto malé kamene. Ak sa ti podarí toto dielo, uveríme ti, tvoje je bohatstvo týchto kameňov, chrámy bohov budú srúcané, ty budeš prvým medzi tými mudrcami, ktorí budú poučovať ľud v budúcnosti!

Avšak počuj: ak sa ti to nepodarí, tak si sa rúhal bohom a dám ti hlavu sraziť!

Nastalo hrobové ticho medzi ľuďom, temer bolo počuť tlkot srdc.

Len hlasný výkrik bolo slyšať, aký vyráža len smrteľná úzkosť. Mudrc ležal pred kráľom stenajúc v prachu a prosil o milosť a svoj život.

Myslím, že by aj dnes podobne prosil o milosť každý popierač Boha, keby mal prekonať túto skúšku.

ŽIVOT NA ZEMI.

Dosiaľ sme skúmali oblohu. Videli sme miliony hviezd a pýtali sme sa, kto ich stvoril. Videli sme ich pohyb a odpovedali sme si na otázku, kto im dal prvý náraz. Uvažovali sme o presnosti na nebi a rozmýšľali sme, kto tie hviezdy riadi a udržiava. Teraz venujme pozornosti aj našej zemi. Veď sme k nej pripútaní na dobu nášho krátkeho života.

Čo ti napadne na zemi? Mňa na prvý pohľad zarazí život. Obdivuhodný tu život! Žije tu ohromné množstvo rastlín, žijú zvieratá a žijú ľudia. Kamkoľvek sa obrátim, všade vidím život. Lež práve ten život *ma núti k premýšľaniu. Bol ten život vždy na zemi?* Učenci hovoria, že nie. **Bol čas, keď na zemi nebolo života. Geologia nám ukazuje vrstvy, v ktorých sa nenachádzajú žiadne stopy života, žiadne stopy živočíchov a rastlín. Bol čas, keď na zemi nebolo ani zvierat, ani rastlín, ani zrnka, ani semena a vôbec žiadneho zárodku života.** Tak nám to tvrdia učené hlavy. Túto dobu nazývame azoickou.

Začnem rozmýšľať o Kant-Laplaceovej науке a prídem k záveru, že **život ani nemohol byť na zemi.** Táto nauka tvrdí, že zem bola kedysi žeravou tekutou látkou, v ktorej boli rozpustené

i najtvrdšie kovy. Látka našej zeme sa — vraj — voľakedy odtrhla od slnca. Musela to teda byť látka veľmi horúca. Prečo? Lebo učenci tvrdia, že teplota slnca na povrchu učíní asi 4.000 stupňov Celsia. Vnútri je horúčosť ešte väčšia. Pater Secchi a Ericson odhadujú vnútornú teplotu slnca na 5—6 milionov stupňov. Ja myslím, vôbec nepreháňam, keď horúčosť látky, z ktorej sa naša zem vyvinula, odhadnem na „slabých“ pár tisíc stupňov.

Lenže teraz k veci! V takejto niekoľko tisíc stupňov horúcej látke sa nemohol udržať žiadon zárodok života.

Priateľu, odkiaľ je teda život? Nebolo ho na zemi a odrazu je tu. Ako sa sem dostal? Veda nám hovorí, že sa prvý organizmus objavil na zemi až vtedy, keď boli k tomu priaznivé podmienky. Dnes sú na zemi ľudia, zvieratá, stromy a rastliny. Je tu život.

Ako sa však sem dostal? Odkiaľ je prvý organizmus?

Z neživej hmoty povstať nemohol. Každý môže dať len to, čo sám má. Nemôžem siahnúť do vrečka, v ktorom nemám ani haliera a dať niekomu peniaze, aby som ho učinil veľkým boháčom. Nikto nedá, čo sám nemá. Keď bola hmota mŕtva, nemohol z nej povstať život.

Hovorilo sa jeden čas, že môže povstať živé aj z neživého, ale *Pasteur* to podvrátil. Dokázal, že je to omyl. Sostavil akúsi tekutinu a hrial ju, kým sa nezačala variť. Potom ju uzavrel do nádoby a vzduch vypumpoval. Po 1 a $\frac{1}{2}$ roku sa v nej neukazovala žiadna stopa života. Vpustil vzduch a o jeden deň

zas bol život v tekutine. Keď však pokus opakoval a vzduch vpustil cez rozpálenú rúru, ostala tekutina bez života. *Horúcosť rúry totiž zničila zárodky života.* Z toho sa Pasteur presvedčil, že pri prvom pokuse dostal sa život do tekutiny pomocou vzduchu. Toto dokázal aj iným pokusom. Pomocou vyssávača vzduchu dal hnať vzduch do rúry, ktorú uzavrel strelnou bavlnou. Táto bavlna zachytila všetky baktérie. Keď ju potom dal do tej tekutiny, v ktorej sa za 1 a $\frac{1}{2}$ roka neukazoval život, vznikol v tekutine život. *Týmito pokusami dokázal Pasteur, že je vzduch nositeľom a šíriteľom malých semenných buniek, vajíčok a zárodkov. Táto okolnosť mohla zapríčiniť omyl, že môže povstať živé aj z neživého.* Po týchto pokusoch potom stanovila veda zásadu, že živé len zo živého môže pochádzať, že živé nemôže pochádzať z neživého.

Znázorním ti to príkladom.

— Povedz mi, čo bolo na zemi skôr: sliepka alebo vajce.

— Sliepka alebo vajce? Nuž, na každý pád bola skôr sliepka! — povieš mi.

— Nuž a tá sliepka že odkiaľ pochádza?

— Z vajca.

— A to vajce?

— Od sliepky.

— Ani to neni možné, lebo sa sliepka vyľahne z vajca.

No, ale nehádajme sa o tom! Sliepka pochádza z vajca a vajce zase od sliepky. Živé pochádza len zo živého, nikdy nie z neživého. Otázka je len tá, odkiaľ je prvý život? No, odkiaľ?

Najdú sa ľudia, ktorí hovoria, že *život povstal náhodou* — nahodilou srážkou atómov. Náhodou sa — vraj — dostali dovedna niektoré prvky a povstal život.

Dobre mi na to odpovedala jedna žiačka z meštianskej školy. Dal som triede námietku: *Život povstal náhodou. Niektoré prvky sa dostali dovedna a ožily.*

Na to sa mi hlásila jedna žiačka a povedala: — *To neni možné. Chemikovia nie náhodou, ale náročky složili vajce alebo jadierko a nežilo im to. Chemicky bolo všetko správne složené a predsa tomu chýbal život.*

Pravdu malo to dievča. *Učenci môžu a vedia chemicky složiť vajce. Ale daj ho pod sliepku a čakaj, kedy sa ti z neho vyľahne kurča! Nikdy! Slož chemicky trebárs jablčkové jadierko a zasad ho! Môžeš sa načakať, kým ti z neho vyrastie jablň a kým budeš jesť jablčka!*

Ajhľa, veda už stojí na vysokom stupni a ani po dlhej a namáhavej práci nemôže oživiť neživú hmotu. Musí sa pridržať zásady: *Živé len zo živého môže povstať. Keď to veda nemôže urobiť, tým menej sa to mohlo stať samo od seba a „náhodou“.*

— *Azda sa dostal život na zem s inej hviezdy? Na zem dopadajú povetrone a na tých prišiel život na zem!*

Ľahko sa to povie. Je to však nemožné. *Hviezdy sú lebo v stave ohnivom a nemôžu na sebe chovať organizmus, alebo sú na nich podmienky životu nepriaznivé.*

Pripustíme však aj túto možnosť! Vtedy by ten život musel prejsť studeným vzduchoprázdny priestorom (-273°C) a zničila by ho zima. Rozpomeň sa len na našu zimu! Keď sme mali 30°C , pomrzlo nám všetko.

Keby sa ani to nestalo a ten život by letel na meteore, ani vtedy nebude z neho nič. Meteory padajú na zem vo veľmi ohnivom stave, ktorý zapríčiňuje trenie pri dopadaní na zem. Táto horúčosť by ten zárodok života spálila.

Odhliadnime však aj od toho! Ešte vždy nám ostáva otázka: **Odkiaľ prišiel život na hviezdy?**

Priateľu, darmo je všetko špekulovanie! Živé len zo živého môže pochádzať. **Prvý zárodok života na zemi môže pochádzať len od živého Boha.**

PRÍRODNÉ ZÁKONY.

V prírode panuje obdivuhodná zákonitosť. Videl si to už pri hviezdach. Teraz ti ukážem niečo podobného aj na zemi. Aj tu panuje podobná zákonitosť a presnosť. Len nám je treba chodiť otvorenými očami a ihneď to zbadáme.

Vezmi si elektriku! Aká podivná je to sila! Svetíme ňou, stroje poháňame a nečuduj sa, keď poviem, že vlastne nevieme, čo je *elektrika*. Vieme len toľko, že je to *prírodná sila, vlastne prírodný zákon*. My sme ju v prírode objavili, a do svojich služieb zapriahli. Dnes sa ňou chvastáme a ona naším vynálezom neni. Človek elektriku len v prírode odkukal, ona však bola v prírode aj pred jej objavením. Celá elektrika sa zakladá na prírodnom zákone.

Pozri si rádio! Dnes ho poslúchajú i v najzapadlejších dedinách. Každý sa čuduje, ako je to možné, že slová povedané v Paríži môžeme poslúchať u nás na Slovensku. Pri tom si ovšem *nepomyslíme, že sa aj rádio zakladá na prírodnom zákone. Nepomyslíme si, že je aj rádio len využitím prírodného zákona.*

To isté máš s telefonom a telegrafiou.
Tak je to konečne aj s vedou.

Otvor si fyziku! Môže to byť jednoduchá školská učebnica. Čo sa natrápia naše deti, kým sa ju naučia, kým si zapamätajú mená učencov, ktorým sa niektoré zákony pripisujú. Na obalnej strane tej fyziky čítaš: Napísal X. Y. A veru tá fyzika není jeho dielom. Tá je od tisícročia vpísaná do prírody. Pán pisateľ zákony fyzické z prírody len vyčítal. Tie zákony však boli už dávno pred nim. Čo je fyzika? Súhrn fyzických zákonov, ktoré učenci z prírody vyčítali.

Pozri si vynálezy! Temer všetky sa zakladajú na prírodnom zákone. Po dlhých storočiach ich ľudia objavili a teraz sa chvastajú nimi ako svojimi vymoženostami. Tie zákony boli aj predtým, lenže sme ich nepoznali.

Prelistuj si prírodopis! Dočítaš sa v ňom o všetkých rastlinách a zvieratách. Ja ťa však aj tu upozorním na zákonitosť. Zo zrna pšeničného vyrastie pšeničný klas a nie žihlava. Z jabĺčkového jadierka vykl.či jabloň a nie slivka. Není to zákonitosť? Od kočky pochádza kočka a nie pes. Tak to je, tak to bolo a tak to bude. Tak sa to opakuje stále. Tak to žiada prírodný zákon. Povedá sa, že každé pravidlo má výnimky. V prírode to tak není. Zákon prírodný nemá výnimky. Zákon prírodný sa nemení. V prírode všetko klapuje. V nej je zákonitosť.

Lež, odkiaľ je tá zákonitosť? Odkiaľ sú tie zákony?

Každý zákon predpokladá zákonodarcu. Aj zákony prírodné vyžadujú zákonodarcu.

Právom hovorí hvezdár Mädler: „Kto dal tieto

prírodné zákony? Prirodopisec nie, na žiaden spôsob hvezdár, ani fyzik, tí ich len zistili; ani príroda, lebo tá ich len vždy poslúchala. Kto teda iný môže byť pôvodcom týchto zákonov, než pôvodca prírody sám.“

Pôvodcom prírodných zákonov a zákonodarcou prírody je Boh.

ČO VIDÍME V DROBNOHLADE?

Pozorovali sme čarokrásnu oblohu nebeskú. Hľadeli sme na ňu ďalekohľadom a hvezdárskym refraktorom. Teraz pozrime trochu okolo seba!

Mnoho — veľmi mnoho vidíme na zemi aj slobodným okom, lež o veľa viac uvidíme, keď sa pozremo do drobnohľadu.

Čo je drobnohľad?

Drobnohľad je prístroj, ktorý nám každú vec ukazuje vo viac stonásobnej veľkosti. Týmto spôsobom nám ukazuje dosiaľ neznáme svety. Ukazuje nám veci, ktoré slobodným okom vôbec nevidíme.

Podivajme sa teda do drobnohľadu!

Položme podeň voľačo! Siahnime na dno močiara a dajme pod mikroskop trošku tej muliny, bahna, ktoré sa nachodí na spodku močiara. Čo vidíš v tom bahne pod drobnohľadom? Ohromnú spústu malých živočíchov, ktorých väčšinu slobodným okom ani nevidíme.

Pozri si ich len lepšie! Majú úplne zariadené telo. Majú kostru, nervový systém, ústroje dýchacie, zažívacie atď... A slobodným okom ich vôbec nevidíme.

Cisár Karol V. dostal do daru prsteň, v ktorom miesto kamienka boli malé hodinky. Vtedy to bolo

niečo úžasného. O koľko dokonalejšie je však telo týchto malých živočíchov! Naším slabým zrakom ich vôbec nevidíme a predsa majú ústa, ktorými potravu prijímajú; žalúdok, ktorý potravu spracuje; cievy, ktoré krv rozvádzajú; srdce, ktoré to malé telo krvou zásobí.

Neni taký malý tvor dokonalejší ako trebárs tie hodinky Karla V.?

Teraz si položme pod drobnohľad *krýdelko motýľa!*

Ak obdivuhodné to dielo! Neni toho umelca, ktorý by niečo podobného vedel vytvoriť. Pohľad na nejaké umelecké dielo! Do kedy je ono krásne? Kým ho pozorujeme z ďaleka. Daj ho však pod drobnohľad! Polož pod mikroskop trebárs obraz Rafaela alebo hociktorého chýrečného maliara! Čo vidíš? Križom-krážom ťahané čiary a nič iného. Ó, o čo krajšie je pod drobnohľadom *krýdelko motýľa!* O čo krajšie veci vidíme, keď položíme pod mikroskop hoci i kus pavučiny!

Zamyslime sa tu!

Obraz Rafaela nepovstal sám od seba a ako som povedal, ďaleko kulhá i za tým *krýdelkom motýľa*. Nenapadne ti tu niečo? *Mne zdravý rozum hovorí, že ani to umelecké krýdelko motýľa nepovstalo samo od seba. Aj ono musí mať svojho umelca.*

Áno, musel to byť umelec, ktorý ho zostavil! Musel to byť umelec, ktorý zostavil telo tých drobných živočíchov!

Priateľu, veru neviem, kedy mám väčšmi obdivovať veľkosť Stvoriteľa: či vtedy, keď hľadím cez ďalekohľad, alebo vtedy, keď pozerám cez drobnohľad.

Zdá sa mi, že ešte väčšmi obdivujem veľkosť Boha, keď sa dívam na tie drobné stvorenia Božie, ktoré svojím zrakom ani len vidieť nemôžeme:

V malých veciach sa javí veľkosť Boha!

PORIADOK NA ZEMI.

Sú ešte aj iné veci, ktoré nás privádzajú do úžasu, a nútia nás k premýšľaniu. Tak ku pr. aj poriadok na zemi. Tento je tak obdivuhodný, že až do očí bije.

Pozri len!

Vzduch je tak složený, aby v ňom mohlo vyžiť všetko živočíšstvo a rastlinstvo. Obsahuje 78·06% dusíka, 21% kyslíka a 0·94% argóna. Každé iné složenie by bolo záhubné. Veď keby sa k tomu prímiešali iné plyny, nastal by koniec sveta. Keby vzduch obsahoval — povedzme — 4 častky kyslíka a len jednu častku dusíka, spálili by sme sa.

A teraz si predstav, koľko vzduchu spotrebuje živočíšstvo a predsa ho máme vždy dosť. Nepotrebujeme žiadne plynárne na vyrábanie spotrebovaných plynov, nepotrebujeme inžinierov, ani robotníkov. To všetko nám nahradia listy na stromoch.

Poviem ti iné!

Nad hlavou máme vzduchovú vrstvu asi do výšky 10 km. Tá vrstva vzduchu má svoj tlak. Vypočítané je, že na každého človeka dolieha asi 10.000 kg vzduchu. My z toho tlaku nič necítíme. V nás je tiež vzduch a ten tlačí na vonok práve takou silou, akou na nás dolieha vzduchová vrstva.

Ďalší príklad!

K životu potrebujeme vodu. Žiaden živočích nemôže žiť bez vody. Aby sa *voda* nezkazila, musí sa pohybovať. Potok tečie do rieky, rieka do veľriecky, veľriecka do mora. Tým sa voda pohybuje a nezkazí. No, ale v mori voda stojí! Tým by sa ovšem mohla zkažiť. Zkazí sa? Nie. Pohýba túto vodu mesiac pri prílive a odlive.

Tým zachránená je voda morská pred zkazením. Okrem toho je ešte v mori aj hodná zásoba soli, ktorá tiež chráni vodu pred zkazením. V riekách a potokoch není soli, lebo není potrebná, v mori však áno.

Aký to poriadok!

Podme ďalej!

Do mora tečie všetka voda. A hľa, čo vidíme? To *more* je predsa vždy rovnaké. Slniečko totiž zohreje hladinu morskú. Voda sa začne vyparovať. Para sa povznesie do výšky. Vo výške je väčšia zima, preto tá para zhustne a bude z nej oblak. Príde vietor, zaženie oblaky hodne ďaleko a tam v podobe dažďa spfchnu na zem. Keby spadly odrazu, bolo by nám beda. To sa nestane. Veľiké množstvo vody padá na zem v podobe malých kvapiek. Aby však ani tieto nenarobily veľa škody, ich pád zmierňuje vzduchová vrstva.

Teraz sa rozpomeň na zimné dni!

Ako dajaké páperie sype sa na zem sneh a svojím kožuchom pokryje zem. Aké je to zvláštne! Voda na zemi v zime zamrzne a premení sa v *ľad*. Vo vzduchu sa to nestane, tam sa premení v sneh. Aké to šťastie pre nás! Keby miesto snehu padal v zime *ľad*, sotva by už bolo na zemi života.

Hľa, ten poriadok na zemi!

Ešte ti poviem voľačo, keď sme už pri tom ľade.

Každé teleso hustne, keď ho ochladzujeme. — Voda to robí len po 4° C. Potom začne rednúť. Čo ti tým chcem dokázať? Zas ti len chcem poukázať na poriadok. Voda od 4° C redne. Preto je ľad o $\frac{1}{10}$ ľahší ako voda a pláva po nej. Má to tiež nejaký význam? Veľmi veľký. Voda totiž nezamrzne až do dna a ryby nezhytnú.

Vidíš teda už ten poriadok! Jedna vec chráni druhú.

No, ale nechajme toho! Toľkoto postačí.

Chceli sme na zemi vidieť poriadok. Hľadali a našli sme ho.

Teraz stiahnime konsekvenciu!

Každý poriadok predpokladá poriadateľa. Ukázal som ti, že je na zemi poriadok, a to zriedkavý poriadok.

Priateľu, odpovedz, mohol tento poriadok powstať bez poriadateľa?!

O ČOM NÁM HOVORÍ ŽIVOČÍŠSTVO?

Tajuplné veci nás obklopujú. My si ich už ani len nevšimneme. Prsíš sme si navykli na ne. To je ovšem veľká chyba. Mali by sme chodiť otvorenými očami. Vtedy by sme zaiste mali pevnejšiu vieru v Boha. Veď celá príroda je vlastne veľkou knihou, v ktorej každá stránka hovorí o Stvoriteľovi.

Uvediem ti aspoň niekoľko príkladov!

Nazri do prírodopisu! Dočítaš sa v ňom zaujímavých vecí. Vecí, ktoré nútia človeka k premýšľaniu.

Všimni si len spevavého vtáctva!

Naši *spevavi vtáci* v jaseň odchádzajú. Musia odísť, lebo by u nás v zime nenašli pokrmu. Odchádzajú do teplejších krajov, kde najdú hojnosť potravy. A keď sa pominie zima, vracajú sa nazpäť. Tú ohromnú vzdialenosť prekonávajú bez kompasu, bez sprievodcu.

Spomeniem ti iné zvieratá!

Niektoré *zvieratá* si na zimu nasnášajú potravy do svojich podzemných skrýš. Aby im obilie nevyklíčilo, uhryznú ho na pravom mieste.

Podívaj sa na motýľa!

Každý motýľ pozná tú kvetinu, ktorá budúcej

húsenici slúži za pokrm. Keď má niesť vajíčka, rovno ide k nej, trebárs si jej inokedy ani len nevšimne.

Počuj ďalšie príklady!

Žiadne *zvierá sa neotrávi*. Sprostému človekovi nadávajú do volov a predsa ten vôl v istom ohľade viac vie ako ten, ktorý jeho meno zneužíva. Linné tvrdí, že vôl sožerie 276 bylín a 218 sa ani nedotkne. To sú už len predsa veľké botanické vedomosti!

Podobný príklad!

Kôň sožerie 262 bylín a 212 nie. *Ovca* sa nedotkne 141 tráv a na 387 si pochutnáva. *Koza* sožerie 449 bylín a 126 sa netýka.

Zaujímavé to veci!

Jedon raz odniesli *poštových holubov* z belgického Bruxelles do Španielska. Päť rokov ich mali zavretých v kletke. Potom ich vypustili a o niekoľko hodín väčšina holubov bola už v Belgicku.

Takýchto príkladov by som ti mohol uviesť bárskoľko.

Spomeniem ešte dakoľko známych.

Malé kuriatko, sotva sa vyliahlo, už hľadá zrno. *Kačička* hneď začne plávať. Nikto ich tomu neučil. A veru iné vtáctvo ako dlho musia rodičia kŕmiť!

Sú to zaujímavé veci. Prosím ťa, vysvetľ mi ich!

Povieš mi, že sa to dá vysvetliť pudom alebo zvieračím rozumom. Veď len keby si to zvieračstvo a živočíšstvo inokedy tak hlúpo nepočínalo!

Pozri len! Holub priletí zo Španielska do Belgicka. Ale keď sa dostane do kletky, nenajde cestu k slobode jednoduchými padacími dvierkami. Kde je tu rozum? Sliepka hneď zbadá jastraba. Podlož

jej však miesto vajca billiardovú guľu a bude stať sa sedieť na nej.

So zvieratmi je to ako s gramofonom. Odohrá ti pekné kúsky, ale za to rozumu nemá. Rozum mal ten, ktorý ho zostavil. Tak je to aj so zvieratmi. Niekedy sa nám javia ako rozumné, ale nie sú takými. Rozumný bol Ten, kto ich stvoril. Rozumný bol ich Stvoriteľ.

Áno, Stvoriteľ! Lebo si musíme klásť otázku: *Kto naučil tých vtákov, že majú odísť do iných krajov? Kto im ukazuje cestu cez hory, pustatiny a more? Kto naučil tie zvieratá, kde majú uhryznúť obilie, aby nevykličilo? Do školy nechodily, prirodpis neštudovaly. Odkiaľ pozná ten sprostý vôl botaniku, keď je inokedy tak hlúpym? Odkiaľ pozná to malé kurča tým slepačím rozumom svoj pokrm? Kto naučil kačičku plávaniu?*

Na tieto otázky máme len jednu odpoveď: **Tieto vedomosti vložil im Boh, ich Stvoriteľ.**

O ČOM SVEDČÍ TELO ĽUDSKÉ?

Pohanský filozof Galenus povedal kedysi nevercovi Epikurovi a jeho prívržencom: „Pozorujte len svoje telo, jeho obdivuhodnú umeleckú stavbu a potom mi povedzte, či možno pochybovať o Bohu. Celých sto rokov vám dávam k premýšľaniu. Skúmajte len, či na celom tele ľudskom nájdete aspoň jediná chybu, alebo či by sa dalo na ňom voľačo zlepšiť, zväčšiť alebo zmenšiť bez toho, že by ste ho tým o jeho krásu, silu a obratnosť neolúpili. Keď to dokážete, aj ja sa pridám k vám“.

A skutočne. Telo ľudské je ozaj majstrovské dielo!

Rozoberiem ti ho.

Zaiste si už bol v nejakom veľkom závode. Hlavou celého závodu je *riadiťel*. Takýmto riadiťelom v tele ľudskom je *mozog*. Pri riadiťelstvách závodov sú odborné oddelenia. To isté je aj v mozgu. Pre každú prácu z iného a iného miesta mozgu ide rozkaz. Všetky tieto oddelenia mozgové však nepracujú ani len za malú chvíľočku bez najpresnejšej spojitosti.

Rozkazy riadiťela v závodoch sprostriedkuje *telefon*. Aj v tele ľudskom ho nájdeš. Máš v ňom silný kábel — *mychu* — s mnohými odvetviami.

Tento telefon sprostriedkuje rozkazy mozgu jednotlivým staniciam, t. j. údom tela ľudského. Ľudstvo potrebovalo k tomu celé tisícročia, kým vynášlo telefon a hľa, v tele človeka pracuje najpresnejšia telefónná sieť.

Všimni si *uši* a máš pred sebou najmodernejšie *sluchátka*.

Teraz pozri *oko* ľudské!

Hotový to *fotografický aparát*! Vidiš v ňom čočku a všetky súčiastky fotografického prístroja. Najdeš rosolovitú látku. Môžeš pozorovať, ako sa slnečné lúče lámu a obrazy tvoria. Čože je fotografický aparát oproti oku! Jak dlho to trvá, kým zhotovíme aparátom čo len jedinkú snímku! A oko robí za jedinú hodinu na tisíce snímok. Zhotoví ich v životnej veľkosti a v prirodzených farbách. Ak ťažko je uhádnuť fotografovi dobu exponovania! Sú vydané zvláštne tabuľky k tomuto cieľu. Oko takýchto tabuliek nepotrebuje. Koľko práce dá fotografovi zaostrenie obrazu! Koľko treba krútiť ten aparát, aby sa snímka podarila! Toto všetko u oka odpadá.

Teraz pováž, ak múdre je umiestené to oko ľudské! Umiestené je v kosti lebečnej, aby nemohlo byť poranené. Aby sa čočke nič nestalo, tomu slúžia viečka. Aby mu pot s čela tečúci nemohol uškodiť, tomu slúži obočie. Aby človek všetko mohol vidieť, je oko na hlave. Oko je veľmi citlivé a predsa...! Zima mu vôbec neškodí, nemusíme ho zakrývať. Aká je to veľká výhoda! Keby bolo oko tak háklivé na zimu ako iné naše údy, v zime by sme nemohli urobiť kroka. Jedným slovom, máme čo obdivovať

pri oku. Práve preto sú najväčší učenci naplnení úžasom, kedykoľvek pozorujú oko ľudské.

Podme ďalej!

V tele ľudskom sú dva *chemické vyšetrovacie ústavy* — *nos a ústa*.

Je v ňom *pumpa* na zdviž a tlak a to je *srdce*. Takúto pumpu ani dnešná technika nezhotoví. Pracuje ona neprestajne vo dne a v noci. Sedemdesiatkrát udrie za minútu. Keď všetky údy odpočívajú, srdce aj vtedy pracuje. Je ono len malý úd a predsa koná ohromnú prácu. Vykoná 87.000 kilogram-metrov, t. j. prácu, ktorá je spojená s vyzdvihnutím 87.000 kg do výšky 1 m. Túto prácu koná cez celé desaťročia bez prestania. Továrne časom zastavia prácu, aby sa mohli previesť opravy. Srdce pracuje bez prestania. Svoje steny opravuje bez toho, že by činnosť čo len na minútku zastavilo.

Vôľ si všimni *žil* v tele ľudskom — tých *malých kanálov*, ktoré celé telo krvou zásobia! Jak majstrovsky ide tu všetko!

No, všimni si ďalších vecí!

Je v tele ľudskom *samočinný čistiaci systém ľadvín a kože*.

Je v ňom *ústredné kúrenie žalúdka*, ktorý udržiava telo v rovnakej teplote 37° C. Vonku môže byť 30° zimy alebo 30° C horúčosti a telo predsa zachová svoju stálu teplotu.

Pozri si *plúca*, ktoré telo čerstvým vzduchom zásobia!

Pohľad na *zuby*, ktoré sťamlyn rozomielajú potravu!

Podívaj sa na *hrtan* a máš *organ v malom*! Plúca zastupujú mechy a hlasivky pískale.

Pozoruj *kostru* a vidíš najmodernejšiu mostovú architektúru! Použitie je pri stavbe kostry najnovších výdobytkov mostového stavitelstva. Žiadon inžinier by to spájanie lepšie a účelnejšie nepreviedol. Každá naša *okončina* je akýmsi *elevátorom*, *sochorom*, *svalstvo však pohonným remeňom*. Je to ovšem remeň veľmi dokonalý, lebo sa stiahne a rozťahne do 5/6 svojej dĺžky.

No a teraz si pozri ešte *ruku*!

Tou má človek pracovať, žiť sa a brániť. Skladá sa z 27 kostí, ktoré spájajú svaly. Ňou môžeme vykonávať najhrubšiu, ale i najjemnejšiu prácu. Môžem jej používať ako varechy, lopaty a háku. Mohla by však byť lepšie zariadená? Mysli si ju ináč! Mysli si ju snáď, že by bola neohebná, nemala prstov, že by všetky prsty boli rovnako dlhé, že by palec nestál trochu stranou atď. Čo by si vykonal svojou rukou? Ruka sa ohýbuje a netreba ju pomastiť. Videl si to už pri strojoch? Dnešná technika zná síce samočinné prístroje k pomazaniu strojov, ale taký prístroj, ktorý by potrebnú masť a olej sám aj vyrábala, nezhotoví.

Priateľu, není to naše telo obdivuhodné! Najdeš v ňom všetky moderné vynálezy v malom.

Dovoľ mi však jednu otázku!

Povstal telefon, fotografický aparát, pumpa atď... sám od seba? — Nie.

No a teraz mi povedz, mohlo to účelné zariadenie tela nášho povstať samo od seba? Zaiste nie.

Ej, veru to musel byť vynálezca, ktorý to telo ľudské tak múdre vymyslel a zariadil!

ČO HOVORIA O BOHU UČENÉ HLAVY?

Za našich časov často sa stretávaš s ľuďmi, ktorí hlásajú, že je viera v Boha len pre ľudí ne-
učených, nevedomých a zaostalých. Učený človek
— vraj — nemôže veriť v Boha.

Je tomu skutočne tak? Nie. Spomeniem ti niekoľko mien a presvedčíš sa, že práve tí najväčší učenci boli veriacimi. Uvediem ti len mená tých najvynikajúcejších.

Plato, Aristoteles, Cicero verili v božstvá. *Svätý Ambroz, sv. Augustin, sv. Ján Zlatoústý, Albert Veľký, sv. Tomáš* boli veriacimi a predsa ich učenosť ešte aj dnes obdivujeme. Filozofovia *Descartes, Bacon, Leibnitz* verili v Boha.

Spomeniem ti hvezdárov.

Hvezdár *Koperník, Keppler, Mädler a Herschel* boli veriacimi. *Newton* kedykoľvek čítal meno Božie, za každým úctive složil klobúk. *Leverrier* mal vo svojej hvezdárni križ a na ostatnej strane svojho posledného diela píše: „Včul prepustiš, Pane, služobníka svojho v pokoji...” Podobne boli veriacimi hvezdári: *Atanáz, Kirchner, Secchi* atď...

Uvediem ti fyzikov.

Volta každodenne chodieval na Omšu svätú, modlieval sa ruženec, na sviatky pristupoval k sv. svia-

tostiam, nehanbil sa vyučovať deti katechizmu a v sobotu zapáľovať svietielko pred obrazom P. Marie. *Boyl* a *Galvani* verili v Boha. Keď *Ampère* ležal na smrteľnej posteli a chceli mu čítať z Nasledovania Krista, povedal, že ho vie nazpamäť. *Faraday*, *Franklin*, *Röntgen*, *Dawy*, *Siemens*, *Maxwel* verili. Veriacím človekom je aj žijúci *Marconi*.

Pripomeniem ti mená chýrečných chemikov a lekárov.

Chemik *Lavoisier* umrel ako veriaci katolík. Veriacimi boli: *Lhevreul*, *Liebig* a *Dalton*. Keď *Pasteurovi* vytýkali: „ako môže byť tak veľký učenec veriacim“ odpovedal: „Práve preto, že som o viere premýšľal a ju študoval, je moja viera taká ako u nejakého Breťaňa (najzbožnejší ľud Francie). Keby som bol ešte viac premýšľal a študoval, mal by som nezlomnú vieru jednej Breťanky.“ Lekári: *Vesalius*, *Paré*, *Haller* verili.

Veriacimi boli prírodovedci: *Linné*, *Cuvier*, *Lamarck*, ba i pôvodca nauky vývojovej *Darwin*. *Darwin* píše, že na otázku, či je Boh, najväčší učenci odpovedali „áno“. Pripomeniem ti ešte *Cauchy*-ho, *Gaussa*, *Eulera*, *Pfaffa*, matematikov.

Mám ti snáď uviesť umelcov?

Rozpomeň sa len na mená: *Rafael*, *Michelangelo*, *Fra Angelico*, *Leonardo da Vinci*, *Perugino*, *Tizian*, *Dürrer*, *Rubens*, *Murillo*. To všetko boli ľudia veriaci.

Chceš počuť mená spisovateľov?

Počuj len mená: *Dante*, *Petrarca*, *Manzoni*, *Calderon*, *Lopez de Vega*... atď.

Zvedavý si na hudobníkov?

Tam máš *Palestrinu, Orlanda di Lasso, Haydna, Beethovena, Cherubiniho, Liszta* atď.

Mám ti snáď pripomenúť mená niektorých vynikajúcich mužov?

Zaiste ti je známe meno *Tillyho, Radetzkého* a meno víťaza svetovej vojny generála *Foche-a*.

Hľa, koľko mien som ti uviedol! A dalo by sa ešte uviesť mnoho. Tieto nám však dostačia.

Spisovateľ Dennert uvádza zaujímavú štatistiku. Vypočítava 300 najväčších prírodovedcov a na koniec hovorí: Skúmali sme stanovisko 300 prírodovedcov a lekárov. Stanovisko 38 neznáme. Z ostatných 262 bolo 242 veriacich, 15 ľahostajných a 5 (2 %) bolo neveriacich."

Tak je to, priateľu môj, vo všetkých oboch vedách.

Najväčší priekopníci vedy a umenia boli veriacimi. Len druho- a tretoradní učenci a niektorí jednostranní učenci vo svojej pýche sa chlúbili svojou neverou.

Keď tolí učenci mohli veriť v Boha, ako môže volakto tvrdiť, že je viera len pre ľudí nevzdelaných, neučených, nevedomých a zostalých?!

Keď najväčšie hlavy ľudstva uznávali Boha, prečo by si sa nemohol pred ním pokoriť aj ty, drahý priateľu môj?!

„VŠETKO JE LEN PRÍRODA.“

Dosiaľ som ti dokazoval jestvovanie Pána Boha. Sám náš rozum nás privádza k Nemu. Práve preto boli aj najväčší učitelia veriaci. Teraz zaiste budeš mať nejaké námietky. V živote sa stretávaš so všelijakými ľuďmi. Mnoho počuješ a čítaš a najmä protináboženských rečí. Na tieto každodenné námietky ti chcem odpovedať v nasledujúcich statiach.

Najčastejšie počuješ slová: „Neni Boha. Všetko je len príroda.“ Teba tie slová v prvej chvíli zarazia. Prekvapený hľadáš objasnenie. Nevieš, čo na to odpovedať.

Nedaj sa tými slovami omámiť! Rozmýšľaj len dobre o nich! Najsamprv sa pýtaj, čo je vlastne **príroda**? Väčšina ľudí rozpráva o prírode, ale nevie, čo to vlastne je. Začnú sa zajakávať: „Príroda... príroda... je...“ a na koniec nepovedia nič.

Vieš, čo je príroda?! **Príroda je vlastne vesmír so všetkou svojou krásou, so všetkým tvorstvom, so všetkými prírodnými zjavami a zákonami.** Avšak práve vesmír nás vedie k Bohu, ako som ti to už dokázal. Náš rozum sa totiž pýta, odkiaľ je ten vesmír, odkiaľ je tá príroda? — *Príroda je jeden celok pozostávajúci z častok. Ži-*

votná skúsenosť nás učí, že *každá* i tá najmenšia *časťka* tohoto celku pochádza od inej bytosti. Čo z toho nasleduje?

Videl si už zalesňovanie?

Pred rokmi si videl vo svojom rodisku holú stráň. Jedného dňa prišli robotníci a sadili stromky. Každý jedon stromček sadila ruka ľudská. Stromky budú rásť... Časom vyrastú z nich štíhle jedle a voňavé bory. — Vieš, čo si budú potom ľudia rozprávať? Povedia si: celý tento les bol kedysi vysadený. Právom budú tak rozprávať. Keď v tom lese každý strom bol rukou ľudskou sadený, vtedy aj celok z tých stromkov pozostávajúci, t. j. celý les bol vysadený. Teraz pohľad na prírodu! Každá vec v nej: rastlina, zviera, ba aj človek pochádza od iného: teda aj celok z nich pozostávajúci, t. j. celá príroda musí pochádzať od iného. Každá vec má svoju príčinu, teda ju musí mať aj celá príroda.

Podme ďalej!

V prírode vidíme pohyb, život, poriadok. — Rozum nám opäť povie, že ten pohyb musí mať svojho pohybovateľa, život svojho pôvodcu, poriadok svojho poriadateľa. Kto je to? Bytosť nadprírodná. Boh.

Celá príroda nás nutne vedie k Bohu.

Keď vidíme stroj, ktorý z bielych nití utkáva pekné plátno, nepovieme, že to vymyslel ten stroj sám, ale myslím na toho, ktorý ten stroj zostavil. Niektoré hodiny ukazujú čas, bijú a ešte aj hudobné kúsky odohrávajú. To však nerobia tie hodiny samy

od seba, ale je to zásluhou hodinára, ktorý ich zhotovil. Tak je to aj s prírodou!

Bola kdesi výstava. Tam bol vystavený zvláštny spôsob výroby novín. Všetko sa dialo samočinne. Vo veľkej dielni nebolo vidieť ani jediného človeka. Veľký stroj konal celú prácu. Bolo vidieť, ako sa tam dopravujú pne stromov, ako sa ich chápu stroje, rozrezávajú ich, rozsekávajú a štiepajú na kúsky. Potom tieto kúsky išli do iných strojov, ktoré ich drtili na piliny, miešali ich s vodou a robily z nich kašu. Túto kašu rozlievaly stroje na plechy, postupne zohriate, ktoré ju sušily a robily z nej papier. Papier bol mechanicky orezávaný. Potom išiel do valcov, opatrených literami a samočinne boly tlačené noviny.

To ešte nebolo dosť! Noviny boly mechanicky skladané a išli znovu do stroja, ktorý jednotlivé čísla vyhadzoval tomu, kto vhodil do neho šesť halierov.

To všetko sa dialo bez akejkoľvek ľudskej pomoci — samočinne. Pri celej výrobe novín nebolo vidieť ani jedinkej ľudskej duše.

A teraz si predstav, že by ti voľakto povedal: K výrobe novín už vôbec netreba človeka. Nebolo by to smiešné?!

Čo by si mu povedal? Riekol by si mu: Človek sa síce neobjavuje pri výrobe toho papiera, ale ja žasnem nad tým ľudským rozumom, ktorý ten stroj zostavil. On to bol, ktorý to všetko vymyslel a všetko zariadil. On je pôvodcom toho všetkého.

Priateľu, badáš, kam smeruje toto moje porovnanie?!

Príroda je veľkolepý stroj. Všetko ide v nej

samočinne. Sú ľudia, ktorí si myslia, že Boha ani nepotrebuje. Aký to omyl! Ktože vymyslel ten veľkolepý stroj prírody, kto ho zhotovil, zariadil, kto ho udržiava? Kto je jeho majstrom? Odkiaľ je tá príroda? A po dôkladnom uvažovaní zas len prideme k Bohu.

Po niekoľkých čerstvo ulomených vetvách v pralese poznáva divoch stopu svojho druhu a po stope nájde človeka. My zasa nachádzame v prírode stopy, ktoré nás vedú k poznaniu Boha.

Príroda nás neodvádza od Boha, ale privádza k Nemu!

„LEN TO VERÍM, ČO VIDÍM.“

Každodenná to námietka. Veď temer pri každom kroku počuješ: „Ja len to verím, čo vidím. Boha ešte nikto nevidel, preto ho neverím!“ Ozaj smiešné to tvrdenie! *Ja by som chcel vidieť takého človeka, ktorý by len to veril, čo sám videl. Veď celý náš život spoločenský spočíva na viere.*

Chceš, aby som ti to dokázal? — Počúvaj len!

Vieš, ako si poznal svojho otca. Bol si ešte malým dieťaťom. Matka ťa učila žvatlať. Ukázala ti prstom na otca a povedala „otecko“. Ty si to uveril. A veru si nevidel, že ťa skutočne tvoj otec splodil.

Hľa, ani svojich rodičov nepozná človek na vlastné oči! Pozná ich len vierou.

Narástol si. Zaviedli ťa do školy. Tam si sa učil všeličomu: na príklad zemepisu, dejepisu, prírodopisu, atď. Učil si sa veciam, ktoré iní videli a zkúsili.

Keby si len to veril, čo si na vlastné oči videl, tvoje vedomosti by boli veľmi chatrné. *Zo zemepisu by si poznal len tie kraje, ktorými si precestoval. Z dejepisu by si vedel len to, čo sa pred tvojimi očami odohrávalo.*

Mám ti to znázorniť lepšie? Dovoľ niekoľko otázok!

Bol si už v Paríži? — Nie. — A v Amerike? — Ani tam nie. — A čo v Austrálii? — Tiež nie. — No, ale v Afrike si len bol? — Tiež nie. — Nuž a veríš, že je na zemi Paríž, Amerika, Austrália, Afrika? — Áno.

Vidiš, celý zemepis spočíva na viere!

Vezmime si dejepis.

Videl si cisára Augusta? — Nie. — Ale cisára Nerona si len videl? Ani toho nie. — No, ale Napoleona si len videl? — Nie. — Snáď si videl aspoň kráľa Matiaša? — Ani toho nie. — A veríš, že títo žili? — Odpovieš mi „áno“.

Hľa, aj **dejepis spočíva na viere!** A tak by som ti mohol preberať všetky predmety.

Podme ďalej!

Nielen výchova školská, ale aj **život spoločenský spočíva na viere**; ku príkladu: pani verí slúžke, že jej do jedla nenamiešala otravy. Sudca verí svedkom pri odsúdení zločinca, ačpráve on sám nevidel prevedenie zločinu.

Všade len veríme... A potom sa najdú ľudia, ktorí hlásajú: „Len to verím, čo vidím“. Myslia si, že — boh vie — akú múdrosť povedali. A veru, čím viac človek študuje, tým lepšie sa presvedčí, koľko všelijakých vecí je vo svete, ktoré sme nevideli a predsa ich veríme. Keby sme ich neverili, nazvali by nás zpiatočníkmi. Ale ľudia, hlásajúci: „Len to verím, čo vidím“, si predsa myslia, že sú múdri, učení a vzdelaní.

Aké slabé sú naše oči a vôbec všetky naše smysly! A potom, človeče, ver len to, čo svojimi očami vidíš!

Videl si radio? Keby si sa spýtal nejakého dedinčana:

— No, strýčko, čo vidíte vo vzduchu v tejto izbe? — povedal by ti:

— Nič.

— A viete, strýčko, že v tom vzduchu je plno reči, spevu a hudby... Tu je Mussolini-ho reč z Ríma, divadelné predstavenie z Prahy, jedna kázeň z Budapešti, hudba z Brna, prednáška z Bratislavy a...?

Vieš, čo by ti povedal ten dedinčan?

— Držte si za blázna svojho starého otca, ale nie mňa!

Ty by si sa vysmial tomu prostému dedinčanovi, lebo len to verí, čo na vlastné oči vidí. A ty možno tiež hlásaš: „Len to verím, čo vidím“.

Neni to smiešne a nedôsledné!

Možno mi namietneš. „Ameriku, Austráliu, Afriku som nevidel, ale ju *videli iní*. Hovoria mi o nej ľudia *pravdomluvní* a tým ja verím“.

Máš pravdu. Ľuďom pravdomluvným máme veriť. Lenže aj o Pánu Bohu nám rozpráva hodnoverný svedok.

Vieš, kto je to? — Pán Ježiš Kristus.

DOBRE MU TO POVEDAL.

Aby som ti ukázal nerozumnosť tvrdenia: „Len to verím, čo vidím“, uvediem ti príklad. To je skutočná udalosť. Čítal som ju v akejsi knižočke. — V železničnom vozni tretej triedy bolo plno cestujúcich. Medzi inými sedel tam aj istý pán a jedon dedinčan, cestujúci na dobytčí jarmok. Bola reč o Pánu Bohu. Cestujúci pán strúhal učenca a povedal starkému:

— Ja len to verím, čo vidím! Boha ešte nikto nevidel, preto ho ani neni.

Bolo mu vidieť na tvári, že je spokojný so svojou námietkou, vyzývavo hľadel na strýčka, ako by mu chcel povedať: „No, teraz mi odpovedaj, ak vieš“.

Starký nepovie nič. Zdvihne pánovi čiapku a voľačo hľadá pod ňou.

— Čo robíte? pýta sa ho pán.

— Pozerám, či máte rozum!

— Pod čapicou ho nemám.

— Mne sa zdá, že ho vy vôbec nemáte! — povedal starec.

— Nedopaľujte ma!

— Aké dopaľovanie? — ja váš rozum nevidím, teda ho ani nemáte. Ja len to verím, čo vidím!

Ten strýčko mu to dobre povedal.

Veľa-veľmi veľa veríme, čo sme nevideli a snád nikdy neuzrieme. Prečo by sme neverili aj v Boha a najmä, keď nás náš rozum nutne vedie k Nemu.

Za krásneho dňa nevidíme hviezdy, len si ich predstavujeme. Keď však pride večer, vidíme ich jasne. Tak je to aj s Bohom. Počas svojho života ho nevidíme, len si ho predstavujeme. Ale keď pride noc smrti, potom sa presvedčíme, že skutočne je a zvoláme slovami neveriaceho Tomáša: „Pán môj a Boh môj!“

„Blahoslaveni, ktorí nevideli a uverili!“

Ján 20. 29.

LEN TO VERÍM, ČO POCHOPÍM.

Zaiste si počul aj tieto slová. *Dneskajši človek všetko chce pochopiť. Veľmi sa spolieha na svoj rozum.* A veru darmo! Pána Boha celkom nepochopí. Rozum ľudský je k tomu prislabý. Preto je nerozumné hlásať: „Len to verím, čo rozumom pochopím.“

Uváž si len dobre, či ozaj len to veria ľudia, čo pochopia!

Horkýže! **Jak mnoho vecí je, ktoré nechápeme!**

Aspoň niekoľko príkladov ti napochytre uvediem.

Povedz mi, ako je to možné, že naša reč letí po *telefonných* drótoch? Chápeme to? — Nie. — Ale vysmial by sa nám celý svet, keby sme to neverili. — Čo je *elektrika*? Ňou svietime, stroje poháňame . . . . a nikto nevie, čo vlastne elektrika je. Jedon vysokoškolský poslucháč to vraj — vedel, — aj ten to zabudol. Tak som čítal, že akýsi akademik skladal v Budapešti rigorózum z fyziky. Nevedel odpovedať ani na jedinkú otázku. Keď videl, že je zle, začal prosiť: „Pane profesore, prosím, ráčte mi dať ešte jednu otázku! „No, dobre! Povedzte mi, čo je elektrika?“ — hovoril profesor. „Elektrika elektrika vedel som to, pane profesor, ale som

to zabudol." Profesor sa usmial a povedal: „No, teraz už naozaj zaslúžite to prepadnutie. Dosiaľ ešte nikto na svete nevedel, čo je električka. Vy ste bol jediný, ktorý to vedel a aj vy ste to zabudol! Už len pretože ste túto vec zabudol zaslúžite prepadnutie!"

Ďalšie príklady!

Čo je vlastne život? Keď vyberieme z hodín koliesko, ostanú stáť. Treba je však len nazpäť vložiť koliesko a hodiny idú ďalej. Nikomu sa však ešte nepodarilo k životu vzkriesiť mŕtve telo. Jak je to možné, že po radiu z ďalekých krajín môžeme poslúchať hudbu, spev atď. . .? Nechápeme to.

A tak by som ti mohol uvádzať nové a nové príklady.

V Tichom Oceáne vylovili *korytnačku*. Vypálili jej znamenie a hodili ju do La Manche-kanálu. A čo sa stalo? — O tri roky neskôr vylovili tú korytnačku na tom istom mieste v Tichom Oceáne. Ako sa tam dostala? Ako prekonala tú ohromnú vzdialenosť na dne morskom. — Nechápem, neviem.

Na jar sa vyľahne *lastovička* pod strechou slovenského domu. Pominie leto, príde jaseň. A tá lastovička sa vydá na cestu do Afriky. Nikdy tam pred tým nebola, a príde tam bez kompasu. Odkiaľ tá lastovička vie, že bude zima? Odkiaľ vie cestu do Afriky? Odkiaľ vie, že v Afrike není zima? — Zas' to nechápem.

Priateľu, ak slabý je náš rozum! Ak málo vecí chápeme a ak veľa je tých, ktoré nechápeme! Tajomstvami je preplnený celý svet. Tiež však

**veríme. Prečo by sme teda neuverili aj v Pána
Boha, hoc ho aj nechápeme?! Keby sme chceli
Pána Boha pochopiť, museli by sme byť viac ako je
On a Pán Boh by prestal byť Bohom.**

ČUDNÁ OTÁZKA.

Dvaja páni sa rozprávali o Pánu Bohu. Neverec kládol otázky a katolík ich vyvracal. Každá vec má svoju príčinu — to bolo jadro debaty. Ku koncu sa ozve neverec a povie:

— Áno, každá vec má svoju príčinu! Strom pochádza z jadierka, jadierko so stromu a celý svet — ako tvrdíte — od Boha. Ja to uverím, ale mi musíte odpovedať na jednu otázku — povedal s radosťou. Povedzte mi, kto stvoril Pána Boha, odkiaľ je Pán Boh?

Naš katolík sa zprvu zarazil, ale potom s presvedčením hovoril:

— Aj na to vám odpoviem, odpoviem vám slovami katechizmu: „Boh bol vždy a bude vždy: Boh je večný.“

— Odkiaľ to viete? — pýtal sa neverec.

— Od Krista Pána.

Správne mu odpovedal. Že odkiaľ je Pán Boh — to nám náš slabý rozum nepovie. Za to to dobre vieme. Odkiaľ? Povedal nám to Kristus Pán, ktorý svojím životom, svojimi zázrakmi a najmä svojím zmŕtvychvstaním dokázal, že je Synom Božím.

Kristus Pán ako Syn Boží a pravý Boh zaiste to vedel. On nám to aj povedal. Jemu veríme.

ODKIAĽ JE ZLO VO SVETE?

Na koniec ti musím odpovedať ešte na jednu otázku. Často prichádzajú ľudia zronení, sklamaní: poukáži ti na biedu, nedostatok, nešťastie, chorobu a smrť a povedia: „Neni Boha. Keby bol Boh, nebolo by toľko biedy na zemi. Každý človek by musel byť šťastným...”

Isté je, že *naš pozemský život má mnohé temné stránky*. Pozri len na utrpenie ľudské, pozri na tie boje o každodenný chlieb, pozri na biedu...! Koľko slz vyženú z očí ľudských, koľko vzdychov a zúfalosti zapríčinia! No, ale nemôžeme ten život brať jednostranne! Je vo svete aj mnoho dobrého. Žiaľ-bohu, ľudia nevidia to dobré, hľadajú na svet jednostranne, čiernymi okuliarmi.

Je vo svete veľa zlého. Kto by to popieral?! Nuž a odkiaľže je to zlo? To len nemôže pochádzať od Boha?

Počkaj, priateľu! Túto otázku nemožno len tak na krátko odbaviť.

Pozri sa! Veľa ráz to zlo ani neni zlom, to si my len tak myslíme. Ak často si na pr. nariekajú ľudia na bolenie zubov. Nuž a neni to zlá vec?! Veru nie. Predstav si len, že by nás deravé zuby nebolely. Ktože by sa potom staral o svoje zuby?

Nikto. A koniec by bol ten, že by sme odrazu ostali bez zubov. Prečo nás bolí popálenina? Aby sme si druhý raz dali pozor a sa nepopálili. Idem ďalej a sa pýtam: prečo je smrť, to najväčšie zlo? Preto, aby sme si vedeli oceniť život pozemský. Keby smrť nebola tak hroznou, veľa ľudí by si odňalo život.

Hľa, ak často považujeme za zlé to, čo zlom ani není!

Poviem ti iné!

Veľa ráz je zlo len čiastočné. Keď sudca odsúdi zločinca na smrť, myslí si, že dobre robí. Lež žena a rodina zločinca to pokladá za zlé, lebo ztráca živiteľa. Sudca však hľadá na celý národ a blaho národa vyžaduje odstránenie zločinca. Pán Boh sa stará o celé ľudstvo a preto mnohokrát pripustí utrpenie jednotlivca pre blaho celku.

Objasní ti to príklad.

Istý pán nechal na poli sluhu, aby strážil obilie, kým sa on s vozom vráti. V tom pride dážď a hromobitie. Pán nič nechodí. Sluha začne nadávať na pána, že nechá hynúť obilie vonku. A pán medzi tým hasí dom, do ktorého mu udel hrom. Sluha nadáva pre zkažu málo obilia, lebo len to má na starosti. Pán sa však musí starať o celé hospodárstvo a preto nechá hynúť na poli to málo zbožia, len aby zachránil celý svoj majetok.

Tým reptavým sluhom sme my. Hospodárom je Boh. Boh sa musí starať o celý svet a preto niekedy dopustí utrpenie na jednotlivcov. Je to teda od nás veľká opovážlivosť, keď proti Nemu reptáme.

Avšak mnoho zla si zapríčiní aj človek sám.

Už sám ten prvý hriech zavinil veľa zlého. A koľko zla si zavinia ľudia sami! Pán Boh dal človeku slobodnú vôľu. Povedal mu; ak chceš zachovávať moje zákony, ale keď ich nezachováš, ty budeš mať z toho škodu. A veru my máme z toho škodu! Opilec si sám zkaží svoje zdravie. Leňoch si sám zapríčiní biedu. Mnohý rodič si sám zle vychová svoje dietky. Mnohé rodiny si samy zavinia núdzu svojou marnotratnosťou.

Koľko zla si zapríčinia ľudia z neopatrnosti, nevedomosti alebo nenávisti. De Maistre píše: „Ľudia neumierajú, ale vraždia jedon druhého.“ Keby si ľudia zariadili život podľa zákonov Božích, zem by bola hotovým rajom. Koľko zla zaviní ľudská lakomosť, pýcha, sebeckosť...

Vidíš, priateľu, tak je to s tým utrpením! Že je ten život tak trpkým, toho vinou sú najviac ľudia sami.

Ako by som počul tvoje slová: „Prečo práve tí dobrí trpia a prečo sa zlí majú dobre? Kde je tu spravodlivosť Božia?“

No, len pomaly! Život je len dočasný. Je dobou skúšky. Boh môže v živote skúšať, trestať alebo odmeňovať a to alebo na zemi alebo na druhom svete. Spravodlivosť žiada, aby dobro bolo odmeňované a zlo trestané. Každý človek má v sebe aj niečo dobrého a naopak aj ten najlepší človek urobil voľačo zlého. Pán Boh toho zlého človeka odmení za to málo dobrého, čo v živote vykonal, už na tomto svete. Zlým sa dobre vedí na zemi, lebo sa im bude zle vodiť po smrti, keďže svoju odmenu za vykonanie málo dobrého už obsiahli.

A naopak každý človek zhreší. I ten najlepší sa previní. Za svoje chyby musí byť trestaný. Veľa ráz ho Pán Boh trestá už na zemi. Spravodliví ľudia veľa trpia v živote, aby si odpykali svoj trest, aby nemuseli trpieť po smrti.

Tak si počína Boh.

Náš život pozemský neni celý, je len čiastkou nášho života. Jeho pokračovanie bude po smrti. Sú dve doby nášho života: v jednej sme ako zrno v zemi, tu klčíme — a má-li zrno vzklíčiť, musí puknúť — tak aj my, musíme tu na zemi trpieť bolesťou a žiaľom pukať a potom príde druhá doba, doba kvetu, ovocia a odmeny v živote večnom.

Pán Boh vie, čo robí. Len my nechceme chápať jeho otcovské počínanie. Nechceme hľadiť na svet s hladiska večnosti.

Uvidíš to na príklade nerozumného trpaslíka.

NEROZUMNY TRPASLÍK.

Istý bohatý a dobrosrdečný pán — jako spisovatel Morawski píše — dal si do svojho paláca priviesť krátkozrakého trpaslíka. Slúbil mu, že sa bude o neho otcovsky starať a poskytne mu všetko pohodlie. Trpaslík išiel. Ale do paláca sa vchádzalo po niekoľkých kamenných schodoch. Tu si trpaslík na druhom alebo treťom schode sadne, obrátiac sa chrbtom k palácu, začne sa durdiť a plakať: „Čože je to za palác? — hovorí — „miesto pohoviek a podúšok tvrdý kameň, nad hlavou holé nebo, všade zima a ješť — nič! Tu je to horšie, ako v chalupe!“ Chceme ho povzbudiť, aby išiel ďalej po schodoch, že príde do izieb, kde bude mať i pohovky i podúšky i jedlo. Povieme mu, že je to len vonkajšia čiastka paláca. Všetko márne — trpaslík sedí na schodoch chrbtom k palácu a tvrdošíjne opakuje: „Čože je to za palác? Tu mi je všetko tvrdé, zima mi je a som hladný...”

Tak robia aj ľudia — obrátia sa chrbtom k palácu večnosti a hľadajú len na pozemský život, ktorý je vlastne len schodištom k nebu. Myslia si, že je to celý palác. Pri tom sa durdia, že je tá budova zlá, že je ten život plný utrpenia a biedy. Pravdaže, schody ešte nie sú palácom! Tento život není našim

domovom, ale len schodištom. Treba len ďalej ísť po schodoch, treba vytrvať do konca a uvidíš, že sa každému dostane odplaty a trestu podľa zásluhy.

Sv. Augustín prirovnáva život ku kobercu, z ktorého vidíme len opačnú stranu. Pozri sa len na pekný koberec: jak umelecky sú na ňom vypracované všetky kvetiny a ozdoby! No, áno, ale sa poďívaj na opačnú stranu! Vidiš len križom-krážom poprevliekané nitky. Tak sme aj so životom! Tu na tejto zemi vidíme len jeho opačnú stranu a podľa tej chceme posúdiť Pána Boha.

Nie tak, priateľu! V živote je bieda, utrpenie, nedostatok, ale toto len vtedy má smysel, keď je Pán Boh. Keby nebolo Boha a smrťou by končilo všetko, život by bol veľkou mučiarňou. Práve Boh je rozlúštením všetkého utrpenia a bólu vo svete. Bieda, nedostatok, nešťastie, nemoc a smrť predpokladajú Boha.

„Kto nás teda odlúči od lásky Kristovej? Trápenie? alebo súženie? alebo hlad? alebo nahota? alebo nebezpečenstvo? alebo prenasledovanie? alebo meč?... presvedčený som, že ani smrť, ani život, ani anjeli, ani kniežatstvá, ani mocnosti, ani prítomnosť, ani budúcnosť, ani mohutnosť, ani vysokosť, ani hlbokosť, ani žiadne iné stvorenie nebude môcť odlúčiť nás od lásky Božej...” (Rim. 8. 35.-37.)

DOSLOV.

Drahý priateľu! Na prvých stránkach tejto knižky som ťa vyzval, aby si išiel so mnou hľadať stopy Boha. Hľadali a našli sme ich. Cestovali sme vesmírom, videli sme miliónové množstvo hviezd a pýtali sme sa, kto ich stvoril? kto ich drží vo vesmíre? Obdivovali sme pohyb hviezd a kládli sme si otázku, kto im dal prvý náraz, kto ich uviedol do pohybu? Skúmali sme presnosť ich pohybu a odpovedali sme si, kto im zostavil cestovný poriadok? Potom sme obrátili svoj zrak k zemi. Našli sme na nej život a chceli sme vedieť, aký je jeho pôvod, odkiaľ sem prišiel? Nazreli sme do tajomstiev prírodopisu, fyziky, elektriny a našli sme nezmeniteľné zákony. Hneď sme sa pýtali po zákonodarcovi. Príroda nám bola knihou, z ktorej sme poznali Boha. Nevidíme ho síce svojimi telesnými očami, ale ho vidíme duševným zrakom našej viery.

Včul sa lúčim s tebou. Na rozlúčku ťa len o jedno prosím. Pokľakni so mnou, skloň svoju hlavu do dlane a modli sa so mnou:

„Otče náš, ktorý si na nebesiach, posväť sa meno Tvoje; príd kráľovstvo Tvoje, buď vôľa Tvoja, ako v nebi tak i na zemi. Chlieb náš vzdajší daj nám

dnes; a odpusť nám naše viny, ako i my odpúšťame
naším vinníkom; a neuvoď nás v pokušenie, ale nás
zbav od zlého. Amen".

Priateľu, stiskni mi ruku!

A teraz „s Bohom“!

OBSAH.

Úvod . . .	3
Stopy Boha . . .	4
Vychádzka do vesmíru . . .	6
Rozmýšľaj!	11
Hvezdár Atanáz Kirchner a jeho priateľ . . .	12
Pohyb hviezd . . .	14
Pražský orloj . . .	17
Cestovný poriadok hviezd . . .	19
Kráľ a mudrc . . .	22
Život na zemi . . .	25
Prírodné zákony . . .	30
Čo vidíme v drobnohľade . . .	33
Poriadok na zemi . . .	36
O čom nám hovorí živočíšstvo? . . .	39
O čom svedčí telo ľudské? . . .	42
Čo hovoria o Bohu učené hlavy? . . .	46
„Všetko je len príroda“ . . .	49
„Len to verím, čo vidím“ . . .	53
Dobre mu to povedal . . .	56
„Len to verím, čo pochopím“ . . .	58
Čudná otázka . . .	61
Odkiaľ je zlo vo svete? . . .	62
Nerozumný trpaslík . . .	66
Doslov . . .	68